

Litteratur

ERIK ANNERS:

Försök till dialog

Chefen för AB Järnförädling, fil dr (i matematisk fysik) Hans Rudberg är en av det enskilda näringslivets ledande politiska debattörer. Att han inte blivit uppmärksammas av Sveriges Radio som opinionsbildare utgör ett av de många belägen för hur snedvridet denna agentur för vänstervriden propaganda fungerar. Där brukar man ju påstå att det inte finns några konservativa debattörer att taga vara på.

Hans Rudberg är ingen idépolitiker i den äldre konservativa skolans stil. Hans åskådning kan närmast beskrivas som liberal på historicismisk och humanistisk grundval. Genom sin förståelse för det historiska perspektivets betydelse liksom genom sin varmt upplevda humanistiska människosyn är han i dag en av det moderata samlingspartiets mest uppskattade ideologiska inspiratörer.

Hans skrift »Strid eller samverkan?» (Gebers) är mindre ett debattinlägg än ett försök att få till stånd en meningsfull dialog med politiska meningsmotståndare. Skriften riktar sig därför lika väl till socialdemokrater som till borgerliga – nymarkisterna för han åt sidan med helig vrede: »De politiska demagoger i vårt land, som utnyttjar ungdomens naturliga villrådighet i en förvirrad tid, som med hjälp av lögn och vantolkningar ger en vrångbild både av vårt samhälle och dess näringsliv, de sviker sin plikt och försöker släcka den eld andra bär som en budkavle genom tiden. Jag beklagar dem för deras ansvarslöshets och enfaldighets skull.»

Är det för mycket att hoppas på att de många förnuftiga socialdemokrater, som med oro ser sitt partis förvandling från folkrörelse till byråkratisk maktapparat förebåda möjligheten till en period i vår historia av oupplyst partidespoti, med allt av förtryck och vanstyrelse detta kan innebära, funderar över hans resonabla argumentation.

Bokens grundtema är – kort och gott – fria människor, fri företagsamhet, fritt samhälle. Det är viktigare än någonsin att detta tema

utvecklas på ett begripligt sätt. Rudberg gör det med en överblick över mänsklig och ekonomisk problematik i vår orosfyllda tid som är sällsynt hos svenska politiska skribenter. Hans förening av vetenskaplig skolning, filosofisk beläsenhet och praktiska erfarenheter som företagsledare ger också en särskild tyngd åt hans stillsamt genomförda huvudtes: att samhällslivet i vår tid är så komplicerat att vi trängande behöver ett förbund mellan människor med god vilja, som verkligen inser hur ofantligt svåra de politiska uppgifterna blivit.

Till sin allmänna principdiskussion av det moderna samhällets problematik fogar han en bedömning av vårt lands ekonomiska läge och vilka krav det ställer på oss i Sverige just nu. Själv är han pessimist beträffande socialdemokraternas förmåga att angripa uppgiften på rätt sätt och med rätta metoder. Däremot är han optimist i vad gäller de faktiska möjligheterna för oss att komma ur den djupgående kris, som hotar svensk samhällsekonomi: »Som jag ser det hela är ännu så länge ingenting ohjälpligt försent och strängt taget ingenting ens särskilt svårt. Det går att stabilisera penningvärdet, det går att bygga upp en starkare valutareserv, det går att få till stånd en expansion av Norrlands näringsliv, det går utmärkt väl att vända miljöslitaget i sin motsats, det går att i stora delar av vårt land bevara en stabil och levande landsbygd, det går slutligen för sig att med lämpor hindra en alltför stor del av befolkningen att slå sig ner i storstäderna. Men vad som inte går är att förverkliga allt detta, om man slår sönder det fria näringsliv som vi har vårt nuvarande välstånd att tacka för.»

Den aktuella medicin han anser välgrundad och acceptabel kan för många uppfattas som väl besk: »pris- och lönekontroll under ett (hans kurs) år samt ingen ökning av de ofentliga investeringarna under, säg en treårsperiod.» Härigenom skulle vi få en andhämtningspaus, som bl a kunde användas till en

»arbetsvänlig» skattereform med minskad progressivitet tillsammans med andra åtgärder avsedda att stimulera initiativ både i näringslivet och inom andra områden av samhällslivet.

Det känns tillfredsställande att detta sägs rent ut av en person med auktoritet och insikter. Den stora faran för en demokrati är ju att människorna varseblir och förstår farorna

alltför sent och därför får betala ett högre pris än vad som varit nödvändigt om de politiska ledarna handlat (eller fått handla) i tid. Så mycket viktigare då att personer med Hans Rudbergs integritet och ansvarskänsla träder fram med försök att tala om svåra sammanhang på ett sätt, som även motståndarna borde kunna lyssna till med aktning och sympati.

ARVID FREDBORG:

En bok om Ölands kyrkor

Som kanske intet annat svenskt landskap har Öland kommit på modet. Dess märkliga natur, dess egenartade flora, dess för svenska förhållanden enastående klimat och dess historiska minnesmärken har kommit tiotusentals svenskar att göra bekantskap med ön och åtskilliga tusental att bli bofasta sommarölaningar. Inom kort kommer Ölandsbron att lägga en attraktion till de övriga, Europas längsta bro, som dessutom underlättar den nu tämligen obekväma trafiken över Kalmarsund.

Under sådana förhållanden är det naturligt, att litteraturen om Öland blomstrat under senare år. De många besökarna för att icke tala om de mer eller mindre permanenta sommarölaningarna vill självfallet ha något att läsa, vill veta mer om sin förälskelse. Läroverksadjunkt Sven Hansson har skrivit en ypperlig liten volym om Ölands Alvar, Nils J Nilsson en utmärkt översikt över öns problem i »Öland, Natur och Bygd». Det senaste bidraget till vår kunskap är en bok av professor Aron Borelius med titeln »Öland» (Lund, Håkan Ohlssons

förlag) och undertiteln »Fornborgar, väderkvarnar, kyrkor och slott».

Titeln borde likväl hellre vara »Ölands kyrkor». Ty efter fem sidor om allmänna problem, sex om fornminnen, sju om väderkvarnar, tjuugo om Borgholms slott, Carl X Gustafs mur, Ottenby kungsgård och Långe Jan, ägnas ett-hundratjugofem Ölands kyrkor. Det är det ämne författaren bäst behärskar och där han har något att säga, ehuru han naturligt nog till stor del följer förebilder och begagnar gjorda forskning. Boken är, skulle man kunna säga, ett populär-vetenskapligt arbete om kyrkorna på ön.

Borelius är, så långt en osakkunnig kan kontrollera det, en pålitlig ciceron. Han är en utmärkt stilist och en god fotograf. Med varsam hand leder han läsaren genom vad som är kvar av en märklig kyrklig bebyggelse. Redan 1700-talet var katastrofalt i sin rensningsiver. Borelius citerar ironiskt kyrkoherde Fagerroth, som upprördes av att Böda kyrka hade »ögon-

Original text at the top of the page.

Carl Lidbom

skienliga qarlefwor af Páfviske tider och Architectur». Hade Fagerroth levt nu hade han ej behövt indigneras. I början av 1800-talet byggde man om så att nästan ingenting blivit kvar av det påviska. Men om 1700-talet var katastrofalt utmärktes 1800-talet av en organiserad vandalism. Den var så grundlig, att man i många fall blott vet hur kyrkorna sett ut genom J H Rhezelius' teckningar på 1600-talet. Den bevarade medeltida interiören i Gärdslösa är det ena verkliga undantaget, ex-

teriören till Källa Ödekyrka det andra. Vår tid har sökt påträffa »kasserade» dopfunter, pelare som tjänstgjort som grindstolpar etc. Med möda har man här och var fått fram en murrest. När man ser, vad som skett i förra århundradet på Öland är man benägen att utbrista: Förlåt fädren deras missgärningar! Men naturligtvis kan vi icke förhäva oss. Vår tid har sannerligen intet överflöd av förståelse för tradition och kulturvärden.

Faded text block on the left side of the page.

Faded text block on the right side of the page.